

Nicolas d'Estienne d'Orves

E I F F E L

Prantsuse keelest tõlkinud Jana Porila

PROLOOG

Bordeaux, 1859

Vesi oli jääne. Talle tundus, nagu oleks ta läbi torgatud. Tuhat stiletiti tungisid läbi naha ja matsid hinge. Kui külm on äärmuslik, muutub see kõrvetavaks. Leegid tundusid õgivat põski, laupa, huuli, rebestasid nägu. See oli talle nii ootamatu, et ta tegi suu lahti, selle täitis otsekohe mudane vesi ja ta neelas sõõmu, enne kui hinge kinni pidas.

Kõik oli juhtunud nii kiiresti! Turske tööline, jalanõud suuremad kui ajutine pontoon. Juba kulunud laudad, libedad ja omavahel halvasti kinnitatud. Ja tähelepanematusel hetk, kui mees vilistas järele naisterahvale, kes möödus teisel pool Garonne'i jõge. Õnnetus juhtus ühe sekundiga.

Jalg vääratas, selg vajus tahapoole ja uskumatust väljendav karjatus, peaaegu rõõmus, rebestas neil trummikilesid.

Üleüldine õud.

„Jumal hoidku! See on Chauvier!“

Kõik olid tardunud. Ometi, kui neid oleks ükshaaval küsitletud, oleksid kõik tunnistanud, et olid seda hetke hirmuga oodanud. Lausa ehitamise algusest peale. Pauwels oli neile kinnitanud, et tellingud on kindlad, ei ole mingit ohtu, silla ehitamine on lapsemäng. Kõik olid teda uskuma

jäänud, vähemasti sobis neile selle uskumine. Ja pealegi maksis Pauwels hästi. Bordeaux's oli ta üks parimaid tööandjaid. Ühesõnaga, nad olid uhked, et sel ehitusel töötasid. Ajalehed ütlesid, et see metallist sild on revolutsiooniline. Töölisi kõnetati kohvikus ja tänaval, et rohkem teada saada.

„No mis te räägite?“

„Millal siis sild avatakse?“

See oli neile meelitav, nad tundsid, et osalevad vägiteos. Ja siis veel see noor, kahekümne kuue aastane insener, kes neid sütitas, ei hoidnud jõudu kokku, jõudis esimesena ehitusplatsile, mille tarad lukustas pärast seda, kui kõik olid koju läinud. Küll see Gustave Eiffel alles pakatab energias ja ideedest. Muidugi nimi kõlab teutooni moodi, kuigi väidab end burgundlase olevat. Kuid lõppude lõpuks on sellest ükspuha, ehitusplatsil ei ole päritolu, seal on ainult inimesed, kes töötavad.

Ka Chauvier töötas. Ta oli koguni kõige kõvem töörügaja. Eiffel oli talle silma peale pannud, hakates kiiresti usaldama tema nutikust ja tahumatut vaistu. Oli see ju Chauvier, kes oli inseneri hoiatanud, et tellingud on kipakad.

„Peaks sellest ärra Pauwelsile rääkima, tema on pere-mees. Teate, ainult veidi puitu oleks vaja.“

„Võtan selle enda peale,“ oli Eiffel lubanud.

Kahjuks ei viinud see kuhugi.

„Ei tule kõne allagi!“ oli Pauwels mõiratanud, isegi kuumamata oma inseneri hoiatusi.

„Härra, aga kui juhtumisi õnnetus juhtuma peaks, peetakse teid vastutavaks!“

„Olge nüüd, igaüks vastutab oma ohutuse eest ise, kulla sõber. Pealegi on teie kohus jälgida, et ehitusplatsil töö laabuks. See kõik läheb mulle niigi kalliks maksma. Ja tuletan meelde, et kõige suuremat palka saate teie.“

Gustave Eiffel oli tühjade kätega ehitusplatsile tagasi tulnud, kuid keegi ei pannud talle seda pahaks.

„Vähemasti tegite katset, 'ärä Eiffel,“ oli Chauvier lausunud.

Gustave oli teda õlale patsutanud.

„Tuleb lihtsalt veidi ettevaatlikum olla, eks ole, Gilles?“

Töömees oli naerdes vastanud: „Mina olen kerge nagu silmukala!“

Ometi oli just Chauvier hirmsa karjega pea ees alla langenud.

Gustave'i peas toimus kõik mõtlemiseks liiga kiiresti. Oleks ta muidu hüpanud?

Insener hüppas kingi jalast võtmata.

Külm tarretas ta hetkeks, kuid tahe oli tugevam. Muda-sele pruunile veele vaatamata silmas ta vajuva Chauvier' kogu. Ta nägi isegi mehe silma, mis teda uskumatult vaatas. Neil vedas, et sel aastaajal ei olnud vesi kõrge. Paari hetkega haaras Eiffel endast kaks korda suuremal mehel ümbert kinni ja andis kogu oma jõuga kannahoobi vastu Garonne'i põhja. Jälle vedas: ta sai tuge ehituse esimestel päevadel tellingutelt kukkunud laualt.

Pinnaletõus näis igavikuna. Räägitakse, et enne saatuslikku hetke käib kõik mälust läbi. Kuid Eiffel surus kõik mälestused alla. See ei olnud aeg kokkuvõtte tegemiseks. Ta jõuab enne lämbumist pinnale.

Kopsudesse tungiv õhk oli veelgi valusam. Kaldale jõudnud mehed oleksid oksendanud nagu pulbitsevat laavat.

Tunglevad töömehed olid kokku kogunenud ja igaüks tahtis neid jõest välja aidata.

Chauvier vajus selili ja naeratas taeva poole.

Eiffel võttis samuti lamava poosi sisse, kuid pööras näo töömehe poole.

„Kerge nagu silmukala?“

Chauvier puhkes valulikult naerma ja hakkas lõdisema.

„Igaüks võib eksida, ’ärta Eiffel. Aga üks asi on kindel, te olete tõeline kangelane.“

Gustave kehitas õlgu ja pani silmad kinni. Iial ei olnud õhk talle nii magus tundunud.

1

Pariis, 1886

„Härra Eiffel, Ameerika Ühendriikide silmis olete te kangelane!“

Kui veider aktsent ... Ümmargune, venitatud, ootamatult hüplik. Eiffel on alati mõtisklenud, kuidas aktsendid kujunevad. On see seotud kliimaga, pinnasereljeefiga? Mõnda täishäälikut mõjutab siis rohkem päike, kaashäälikuid vihm? Kas ameerika aktsent on süntees inglise, iiri ja hollandi intonatsioonist? Võib-olla, kuid kas sel juhul oli olemas keel, mis neile kõigile eelnes? Mingi primitiivne struktuur?

„Skelett ...“ mõtleb Eiffel, pilk komplimenti jagavatel prisketel huultel.

Tegelikult on ta oma elu skelettidele pühendanud juba pool sajandit. Ta on lahti öelnud peaaegu kõigest – perekonnast, armastusest, puhkusest – oma kire tõttu luude vastu. Loomulikult on need metallist reieluud, terasest sääreluud. Kuid see pikk roheline naine küllalt naeruväärse drapeeringuga, kes koosviibijate kohal kõrgub – kas pole temagi Eiffeli tütar? Ta võlgneb Eiffelile oma kõige salajase ja intiimsema struktuuri.

„Gustave, mis sul on?“ sosistab Jean. „Sa oleksid nagu püha neitsit näinud.“

„Neitsiks ei jää ta kauaks ...“

Eiffel tuleb maa peale tagasi ja talle meenub, kus ta on, kelle ees ja mispärast.

Saadik Milligan McLane ei ole midagi märganud ja jätkab jubeda aktsendiga oma kõnet koosviibijate ees, kes tärgeldatud kraede ja vuntside all igavusest vanguvad.

„Te väidate tagasihoidlikult, et tegelesite ainult Vabadus-samba sisemise konstruktsiooniga. Kuid just toestik on tema tugevus praegu ja tulevikus.“

Paar kulupead pöörduvad Eiffeli poole ja kostitavad teda imetleva pilguga. Tal on peaaegu tahtmine neile keelt näidata, kuid ta oli lubanud, et käitub korralikult. Compagnon oli teda lausa anunud.

„Gustave, see on osa sinu missioonist.“

„Sa tead väga hästi, et ma ei hooli auavaldustest.“

„Mitte mina, mitte meie, mitte Eiffeli äriühing. Kui sa ei tee seda enda pärast ...“

„... tee seda minu pärast,“ lisas Eiffeli tütar Claire kabinetti astudes, kui Gustave sidus kohmakalt kikilipsu. „Ja las ma aitan sind, isa, sa kortsutad krae ära.“

Gustave Eiffel tunneb ennast kodus ehitusplatsil, mitte salongis. Ta ei ole kunagi sallinud meelitajaid, lipitsemist, ministrikabinettide riuklikkust ja saatkondade salaalkoove.

Aga muidugi on Compagnonil õigus, tuleb kaasa mängida. Pealegi kui see valmistab ta kallile tütrele heameelt.

„See kuju peab vastu kõigile tuultele ja tormidele ning seisab püsti ka saja aasta pärast.“

„Seda ma loodan jah, kõlupea,“ pomiseb Eiffel piisavalt kõvasti, et Compagnon teda ribidesse müksaks.

Kuid insener astub sammu ettepoole ja lisab saadikule naeratades:

„Kauem. Palju kauem kui sada aastat.“

Kohalolijad loksuvad kõkutada ja kõik arvavad, et küll see Eiffel on vaimukas. Gustave seirab neid teeseldud heatahtlikkusega. Neile piisab tõesti vähesest ...

Kuna ta on ettepoole astunud, kasutab saadik seda ära, et päevakangelasele läheneda ja medaliga vehkida.

Eiffel on üllatunud, kui väike see on. Ta on medaleid saanud aastate jooksul kamalutäite kaupa. Igasugu aumärke, Prantsuse, piirkondlikke, koloniaalseid – kõik on sahtlis, kust lapsed neid kolmanda paastunädala neljapäeval välja õngitseda armastavad. See siin küll ülejäänute seast välja paistma ei hakka.

„Kõik siis selle eest,“ mõtles Eiffel „oma“ kujule. On see ikka tema oma? Tema kuju, võlud, kõrkus – kõik on pärit skulptor Bartholdilt. Tema eest lähevad mööda rändajad, kes nüüdsest New Yorgi sadamasse jõuavad. Ta on esimene ameeriklanna, keda nad kohtavad. Aga kellele nad isaduse omistavad, kunstnikule või insenerile? Kes neist kahest on kunstnik ja tõeline looja? Kas pole kunst mitte peidetud, see, mida ei näidata? Kas kõik sillad, sillakesed, viaduktid, mida Gustave on ehitanud kolmekümne aasta jooksul, on

need kunstiteosed või lihtsalt objektid? Kas tal pole mitte aeg ehitada struktuur, skelett, mis eksisteerib ainult tema läbi ja tema jaoks, mis on luude revanš ja triumf?

Valutorge sunnib teda mõtetest ärkama. Tegi saadik seda meelega? Kas saadik nägi auhinnatu vilavat pilku, enne kui torkas teda medalinõelaga paari millimeetri kaugusele vasakust rinnast?

Ameeriklane teeb näo, nagu poleks midagi märganud, ja Eiffel hoiab näokrimpsutust tagasi.

„Ameerika rahva ja tema väärtuste nimel nimetan teid Ameerika Ühendriikide aukodanikuks. *God bless America!*“

„*God bless America!*“ kordavad kohalolijad kooris.

Prantslane oleks teda suudelnud. Saadik embab Eiffeli ja suudleb siis mõlemale põsele. Gustave tõmbub kangeks, tema vana saksa veri lööb välja iga kord, kui kohtlemine liiga familiaarne on. Need ameeriklased on tõepoolest hirmus tulihingelised. Ja armas taevas, see hingeõhk!

„Kas olete konni söönud, härra saadik?“

Loomulikult ei lausu ta sõnagi, kuid küll tahaks ...

„Jänki haises küüslaugu järele, see oli jõle!“

„Seda oli su näost näha. Loodetavasti ei pannud keegi midagi tähele ...“

Eiffel heidab pilgu kohalolijatele, kes šampanjat kulistavad.

„Nemad? Nad on pimedad ja kurdid.“

Üks vana akadeemik tungib Eiffeli poole ja surub tal kätt, pomisedes komplimendi, mis hammaste puudumise tõttu arusaamatuks jääb.

„Kuid mitte tummad,“ lisab Compagnon, kui rohelises kuues vanamees minema vangub.

„Hea küll, aitab nüüd,“ lõpetab Eiffel riietusruumi poole suundudes.

„Gustave, oota!“

„Ootan mida? Nad kõik lobisevad. Sa ju tead, et mulle ei meeldi lobiseda.“

Compagnon tundub olevat pinges, nagu kardaks, et Eiffeli käitumine võib neile veel ninanipsu mängida. Juba aastaid silub ja koristab ta Eiffeli tagant. Tänamatu töö – Gustave on tema kompanjon, mitte isand. Kuid Eiffel ise ei saa sellest aru. Nende sõprus – sest nad on tõelised sõbrad – põhineb sellel veidral sõltumise ja kaasosaluse suhtel, nagu pimedal ja halvatal.

Täna näiteks ei oleks Gustave pidanud olema nii upsakas. Ameerika Ühendriikide saatkonna trepil Faubourg-Saint-Honoré tänaval oli Compagnon teda hoiatanud, et kohal on koorekiht, see tähendab tulevased lepingud.

„Meil pole lepinguid vaja.“

„Meil on a l a t i lepinguid vaja! Gustave, on näha, et ninapidi raamatupidamises pole mitte sina.“

„Just sellepärast ma sinuga kampa löingi. Minu jaoks on arvud mõõtmed, mitte rahatähed.“

Kuid Compagnonil on õigus. Täna õhtul on õukond ja linn ühinenud Ameerika lipu alla, see ei ole õige hetk primadonnatseda.

„Tead, kõik räägivad maailmanäitusest! See on kolme aasta pärast, peaaegu homme.“

Gustave teeb näo, nagu ei kuuleks, ja napsab šampanjaklaasi, krimpsutab kohe nägu.

„Panid tähele? See on leige. Need ameeriklased on tõesti ...“

Compagnon haarab Eiffelil käsivarrest ja tõukab ta pisut ebaviisakalt ruumi nurka pildi alla, mis kujutab Cape Vincenti linna Ontario järve ääres. Maalil kujutatud on tardunud ja iganened, nagu salongides kummitavad vaimud.

Compagnon osutab pikale mehele, kes seisab seljaga nende poole ja näib kannatamatusest paigal hüplevat.

„See pikk seal. Ta on välisministeeriumis Orsay kaldapealsel. Ta räägib, et Freycinet tahab 1889. aastaks Prantsusmaad esindavat mälestusehitist.“

„Ehitist?“

Nähes, et on lõpuks inseneri tähelepanu äratanud, räägib Compagnon tungivalt edasi.

„Jaa! Nad tahavad seda ehitada Puteaux'sse Pariisi piirile. Muide, sinna sõitmiseks tahaksid nad linnaraudtee ehitada, nagu Londonis. Rongi, mis Seine'i jõe alt läbi sõidaks.“

See mõte teeb Eiffeli kohe ärksaks.

„Suurepärase, kohe väga suurepärase!“

Compagnon tajub, et hakkab lõpuks ometi mängus peale jääma.

„Näe, me ei tulnud siia ilmaasjata! Peaksime ministeeriumiga kontakti võtma, et neile projekte ja plaane esitada.“

„Metroo kohta? Sul on õigus, uuri järele.“

„Ei, mitte metroo kohta, Gustave! Ehitise ...“

Kui Gustave on kangekaelne, ei suuda keegi teda paigast nihutada.

„Metroo pole uus mõte. Ja pealegi teised juba tegelevad sellega,“ lisab Compagnon.

„Ja kus need teised on?“ pärib Eiffel mantlit selga tõmmates.

Compagnon peab tunnistama, et ei tea.

Insener naeratab, kummardab põgusalt kaugemal olevatele inimestele, kes märkavad tema lahkumist. Nähes, et mõned hakkavad lähemale tulema, taganeb ta saatkonna õuele. Compagnon ei jää temast sammugi maha. Juba kihutavad mõtted Gustave'i peas edasi-tagasi. Metroo! Inglisest peab paremini tegema! Ta kujutab ette tunneleid, metallkonstruktsioone, hiigelsuure vihmaussi skeletti!

„Nagu ütlesin, uuri järele. Ehitis on mõttetu, sellal kui metroo ... on ilus projekt. Tõeline projekt!“

2

Bordeaux, 1859

Pauwels ei teadnud, mis temas kõige enam viha üles kütis: õnnetus Chauvier'ga, Gustave Eiffeli mõtlematus või ta enda ihnsus, mis oleks äärepealt põhjustanud tõelise tragöödia.

Töölised tõmbusid kahte lehte, kui Pauwels kõndis kaldal lamavate meeste poole. Neis oli mingi austuse ja vastikustunde segu, Pauwels oli ju ikkagi ülemus ...

„Kelleks te ennast peate, jumal küll? Te ei oleks tohtinud vette hüpata!“

Eiffel hakkas ennast püsti ajama ja pigem vaistlikult kui heast tahtest sirutas Pauwels käe, et teda aidata.

„Ma rääkisin teile, härra Pauwels. Kui puitu oleks rohkem, teeksime laiemad tellingud, nii et keegi ei kukuks vette ...“

Töömehed noogutasid nõustuvalt, siiski julgemata sõnagi lausuda. Nad ei teadnud, kuhumaani nad inseneri toetada võisid.

„Ma juba ütlesin kakskümmend korda: ma pean eelarvest kinni pidama!“

Koosolijad tardusid vastust oodates.

Tööliste poole viibates lausus Eiffel rahulikult:

„Ja mina vajan kõiki mehi ...“

Pauwels taipas, et kõnnib õhukesel jääl. Ta ei tahtnud mässu pärast toppama jääda, siis oleks eelarve tõesti lõhki. Ja ka tema pidi aru andma.

Eiffeli juurde astudes haaras ta mehe käsivarrest nagu salongis ja võttis vandeseltslasliku tooni.

„See teie mees pole ju surnud,“ sõnas ta Chauvier'le osutades.

Töömees naeratas ikka taeva poole, nagu oleks armas jumal talle ajapikendust andnud.

Eiffel oli sunnitud nõustuma.

„Nii et jätke mind oma puiduga rahule.“

„Siis tegelen ma sellega ise,“ käratas Gustave.

„Tegelete ise? Mida veel?“

Heitmata pilkugi Pauwelsile, tõmbas Eiffel endale teki ümber ja pööras selja.

„Kuhu te lähete? Ja kuivatage ennast ometi, armas taevas! Praegu pole õige hetk haigeks jääda!“

Kui Pauwels oleks oma inseneri ilmet näinud, oleks ta tabanud apla ja kiskjaliku naeratus. Eiffel armastas väljakutseid ja oli valmis ühe jälle vastu võtma. Lõppude lõpuks oli ta oma päeva alustanud uppuja päästmisega. Selle kõrval oli Bordeaux' kõige rikkamale inimesele vastu astumine lapsemäng.

„Eiffel, tulge tagasi!“ karjus Pauwels, jäädes ilma viimasestki mõjuvõimust. „Jumala eest, ärge tehke midagi rumalat!“

3

Pariis, 1886

Eiffelile meeldib müra. Mitte salongide mondäanne nurumine, buduaarides sosistamine, vaid inimkonna siiras südamest tulev müra, kui trimbatakse ja suurustatakse. See meenutab talle ehitusplatside ja töökodade õhkkonda. Mehed rinnutsi oma elukutsega, süvenenud päevatöösse, tegeledes olematusest massi ja vormi väljakiskumisega. Tegeledes Gustave'i ettekujutatu muutmisega tegelikuks ja käega katsutavaks. Ettekujutus ongi see kõik: võime näha kaugemale, teistmoodi. Ja see saab toimuda ainult pidevas käras, mis järgnebki inspiratsiooni sügavale vaikusele, mis inseneri on alati köitnud ja hirmutanud. Gustave kardab, kui on üksi oma mõtetega, kui ta varitseb esimese jooniseni viivat sädet. Ta tunneb ennast nagu väike pois metsaservas, kes ööpimeduse saabudes ei tea, millisest suunast ilmub hunt. Kuid koll ei tule kunagi. Vastupidi, just siis, kui hirm on kõige sõnulseletamatum ja hoomamatum, hakkab tema loovus tööle; ta peab ära käima ärevuse ja kahtluse sügavamas põhjas, et tõusta pinnale õige mõtte poole. Nii ongi Eiffeli äriühing saanud selleks, kes nad on: rauageeniused, metallipoeedid. Raua ja metallide, mis saavad eksisteerida

ainult valukodade, vasarate ja tööpinkide lärmis, higistes lihastes, alatises tähelepanelikkuses. Uuesti müra, nii kallis müra. Tema kodu.

Seepärast tunnebki Gustave ennast nii hästi brasseriides, kus ei kuule omaenda sõnugi. Midagi rahustavat on neis mesitarudes täis käratsemist, hõiklemist ja söimlemist. Pärast seitsmekümnenda aasta krahhi tekkis neid nagu seeni pärast vihma. Kui palju teravatipulist kiivrit kandva hüdra eest põgenevaid elsaslast oli Pariisis varjupaiga leidnud? Nad kandsid oma õlut ette pigem vabariigi tragunitele kui Bismarcki sõduritele. Hapukapsas on kas prantsuse oma või pole seda üldse.

„Veel üks õlu, härra Eiffel?“

„Täpselt nii! Ja tooge veel üks tosin.“

„Charente'i austreid?“

„Muidugi mõista!“

„Tuleb kohe!“

„Isa, sa pole esimestki tosinat ära söönud.“

„Sa ju tunnend mind, ma tellin ette.“

„Ära söö nii kiiresti, tõmbad kurku!“

„Jah, emme ...“

Claire krimpsutab nägu. Talle ei meeldi, kui isa niimoodi räägib. Loomulikult hoolitseb ta kogu pere eest, vanima õena on see tema kohus. Ema surmast saati üheksa aastat tagasi on ta tegelik perenaine. See ei ole rõõmus kohustus kummagi jaoks. Gustave saab sellest aru ja paneb merejoodi järele lõhnava käe Claire'i oma peale.

„Anna andeks, kullake ... Olen tõesti mõnikord mihakas.“

Claire'i vaenulikkus sulab isa naeratusel, sest nad jumaldavad teineteist. „Nad hoiavad tõesti ühte,“ räägitakse Eiffeli äriühingute kuluaarides Levallois-Perret's, kui Claire astub läbi, et järele vaadata, kas isa ikka pani salli kaela, või toob korvis lõunasöögi kaasa. Gustave on tema isa, kuid ka eeskuju ja iidol. Kui Claire isast räägib, läheb ta hääl tuliseks.

„Ausõna, sa oled armunud!“ heidavad ta sõbrad mõnikord nalja.

Claire kehitab heitumata õlgu.

„Mingis mõttes. Ta on mees minu elus. Vähemasti praegu.“

Just sellepärast tahtis Claire temaga täna õhtul kokku saada ja määras kohtumise Les Bords du Rhini brasseriis Saint-Germaini bulvaril, sest teab, et Gustave on harjunud seal käima. Tal on midagi teada anda, mis väärib Gustave'i tähelepanu ja heatahtlikkust, nii et too peaks olema omas elemendis.

„Isa, ma tahaksin sulle midagi öelda ...“

Eiffel vaatab teda õrnusega, kuid on juba mõtetega mujal. Ta ahmab sisse ühe austri teise järel, selle lurinaga, mida ta naine jälestas.

„Gustave, sa oled nagu kaheksajalg!“ ütles naine ja võis lausa ruumist lahkuda. Claire jagab seda vastikustunnet,

kuid täna peab ta sellele vastu seisma. Praegu ei ole sobiv hetk isale vastukarva olla.

„Las ma arvan,“ ütleb Gustave austrit luristades. „Sa jätab juura kunstiõpingute pärast?“

„Ma tahaksin abielluda ...“

Claire ei suuda uskuda, et on selle välja öelnud. Kogu ta keha on elektrit täis, kuid ta on ainsana sellest teadlik. Müra tõttu pole Gustave midagi tähele pannud.

„Anna andeks?“

Claire krimpsutab naeratuse näole ja hääldab iga silbi välja.

„Ta-hak-sin a-bi-el-lu-da.“

Eiffel kehitab häirimatult õlgu ja kastab huuled just toodud õlleklaasi.

„Muidugi teed sa seda kunagi,“ lausub ta vuntse pühkides. „Söö, võta veel paar austrit! Jood on tervisele hea. Kasvule ja puha.“

„Isa ...“

Kas Gustave teeb seda meelega? Mõnikord on ta tõeline väänik, kel peaks kere kuumaks kütma. Ja siis oleks tal põhjust ema hüüda ...

Claire võtab hoogu, et uuesti rünnakule asuda, kui üks vari neile läheneb.

Just Claire oli Compagnonile öelnud, et nad siin lõunatavad, oli talle isegi oma saladuse usaldanud ja anunud, et neid ei segataks, mitte täna. Reedavad alati omad inimesed ... Insener ja endine puusepp on koos töötanud juba

kümme aastat, nii et Jean kuulub nüüd perekonda – või vähemasti arvas Claire nii.

Kahjuks ei ole Compagnon enam heasüdamlik kasuonu. Muutunud uuesti murelikuks äripartneriks, istub ta Claire'ile pilku heitmata ja laotab paberid lauale, kartmata plekke.

„Oled sa söönud?“ pärib Eiffel.

Vastust ära ootamata hõikab Gustave: „Tosin austrit här-rale!“ ja teeb lahti ajalehe, mis oli Compagnonil kaenla alla torgatud.

„Kas Ameerika medalist räägitakse? Fotosid on?“

„Arvasin, et sul sest ükskõik.“

„Austusavaldustest küll, aga mitte reklaamist. Sina oled ju viimane, kes mulle vastu vaidleks?“

Sellal kui isa puurib Le Figaro igat lehekülge, tunneb Claire, kuidas tõmbub üleni pingule. Compagnon märkab lõpuks noort naist ja talle meenub, et ei ole kõige paremat päeva valinud. Ta näole tekib kahetsev ilme, kuid Claire ei pööra isalt pilku.

„Isa, kas me saaksime tõsiselt rääkida?“

Isa ei kuula enam. Compagnon on talle ulatanud registri ja insener kirjutab alla, lehekülg lehekülje järel.

„Anna andeks, kulla Claire,“ palub kohmetunud Compagnon vabandust. „Sa ju tead ...“

„Muidugi, küll ma tean ...“

Claire teab seda parandamatut keskendumist, millest isa neile jahvatab. „Olge selle juures, mis olete, mida teete. Ärge kunagi killustage ennast, lapsed, saite aru?“

„Jaa, isa ...“

Äkitselt lükkab Eiffel ühe toimiku Compagnoni poole tagasi.

„Poulardiga räägid sa uuesti läbi. Seda mina ei maksa.“

Alla kirjutanud veel poolele tosinale dokumendile, vajub Eiffel pingile nagu sportlane pärast pingutust ja joob rahulolevalt ära pool klaasi õlut.

Claire'il pole tuju uuesti võitlusse astuda, isal on mõni-kord anne kõik ära rikkuda.

Veidi kohmetult, söandamata lahkuda – kui pidu on rikutud, oleks ju argpükslik plehku panna –, küsib Compagnon Gustave'ilt:

„Oled sa maailmanäitusele mõelnud? Ehitisele?“

Eiffel pühib teema põlgliku käeliigutusega minema.

„Ära hakka jälle peale. Mind huvitab metroo.“

Ta paneb käe tütre omale ja lisab:

„Claire, ütle talle, et metroo on modernne.“

Claire kordab kaebliku papagoi häälega: „Jean, metroo on modernne,“ kuid Eiffel ei kuule tütre hääles mingit irooni. Vastupidi, ta noogutab rahulolevalt, et on tuge saanud.

Claire ajab ennast toolil sirgu, teeb Compagnonile silma ja lausub:

„Samal ajal võib ehitise ülihuvitav olla.“

Eiffel on üllatunud, seda enam, et Compagnon haarab palli lennult.

„Usu mind, ehitise on tulus leping. Prestiiž ootab!“

Veel üks sõna, mis arhitekti ärritab. Prestiiž, mida te veel ei taha!

„Seletage mulle, mis mõte on ehitada midagi, millest pole mingit kasu ja mis tuleb maha lammutada.“

„Ah soo, see on ajutine?“ üllatub Claire.

„Kakskümmend aastat,“ toriseb isa. „Sama hästi kui üks sekund.“

Compagnon surub lõuapärad kokku, kuid ei anna veel alla.

„Mäletad Koechlini ja Nougier' projekti?“

Eiffel teeb näo, nagu soriks mälus, kuigi teab väga hästi, millest ärikaaslane räägib. See torn tundus talle inetu ja ilmetuna ning ta oli selle kohe kõrvale heitnud, nõudes paremaid ideid.

„See mast, mida nad kuude kaupa püüdsid meile pähe määrada? Loodetavasti teed sa nalja.“

„See on väärt, et sa uuesti pilgu peale heidaksid.“

Eiffel kehitab õlgu.

„Torn. Tornist pole mingit kasu.“

„Võib-olla, aga see paistab kaugelt.“

Selle märkuse peale jääb Eiffel vait ja mõtleb järele. Claire kasutab seda ära, et püsti tõusta.

„Hakkan minema ...“

Gustave naeratab talle õrnusega.

„Oled kindel, kullake?“

„Kindel milles?“

„Sa ei tahtnud minuga rääkida?“

Isa on täiesti võimatu! Claire soovib, et ema tuleks manalast tagasi ja paneks isale aru pähe.

„Ära muretse,“ pomiseb ta pettunult.

Pahameelest hoolimata embab ta isa ja tolle parfüüm pehmen­dab pisut halba tuju. Tal õnnestub isegi naeratada ning õlle ja hapukapsaga koormatud laudade vahel eemal­dudes heidab ta:

„Varsti räägime.“

„Millal soovid, kullake.“

Compagnon vaatab, kuidas Claire suurest pöördusest välja lipsab. Ta näeb eelkõige mehi, kes vahivad noore naise keha, jälgivad rangest riietusest hoolimata tema figuuri ja puusi. Kolm härrat naaberlauas näitavad tema poole isegi näpuga, tehes ilmekaid žeste.

„Su tütar on tõesti muutunud.“

„Tõesti?“

„Temast on saanud tõeline naine ...“

Selle märkuse peale tõstab Eiffel pea austrite kohalt, näol siiras üllatus.

„Naine? Tõesti?“